Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

14. března 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Ochrana spotřebitele – Směrnice 2014/17/EU – Článek 25 odst. 3 – Smlouvy o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení – Předčasné splacení – Odškodnění věřitele – Ušlý zisk věřitele – Metoda výpočtu ušlého zisku“

Ve věci C-536/22,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím Landgericht Ravensburg (zemský soud v Ravensburgu, Německo) ze dne 8. srpna 2022, došlým Soudnímu dvoru dne 10. srpna 2022, v řízení

MW,

CY

proti

VR Bank Ravensburg-Weingarten eG,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení: E. Regan, předseda senátu, Z. Csehi (zpravodaj), M. Ilešič, I. Jarukaitis a D. Gratsias, soudci,

generální advokát: M. Campos Sánchez-Bordona,

za soudní kancelář: A. Calot Escobar, vedoucí,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za VR Bank Ravensburg-Weingarten eG: T. Winter, Rechtsanwalt,

– za německou vládu: J. Möller a M. Hellmann, jako zmocněnci,

– za Evropskou komisi: C. Auvret, H. Tserepa-Lacombe a G. von Rintelen, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 28. září 2023,

* Jednací jazyk: němčina.

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 25 odst. 3 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010 (Úř. věst. 2014, L 60, s. 34).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi MW a CY, dvěma spotřebiteli s bydlištěm v Německu, na straně jedné a VR Bank Ravensburg-Weingarten eG, úvěrovou institucí se sídlem v Německu (dále jen „VR Bank“), na druhé straně ve věci návrhu na vrácení odškodnění vyplaceného v souvislosti s předčasným splacením spotřebitelského úvěru na nemovitost určenou k bydlení.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 2008/48/ES

3 Článek 16 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/48/ES ze dne 23. dubna 2008 o smlouvách o spotřebitelském úvěru a o zrušení směrnice Rady 87/102/EHS (Úř. věst. 2008, L 133, s. 66), nadepsaný „Předčasné splacení“, stanoví:

„[…]

2. V případě předčasného splacení úvěru má věřitel nárok na spravedlivé a objektivně odůvodněné odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru, pokud předčasné splacení spadá do období, pro které je stanovena pevná výpůjční úroková sazba.

Výše odškodnění nesmí přesáhnout 1 % předčasně splacené výše úvěru, přesahuje-li doba mezi předčasným splacením a sjednaným koncem úvěrové smlouvy jeden rok. Není-li tato doba delší než jeden rok, nesmí výše odškodnění přesáhnout 0,5 % předčasně splacené výše úvěru.

[…]

4. Členské státy mohou stanovit, že

a) tento nárok na odškodnění může věřitel uplatňovat pouze tehdy, pokud předčasně splacená částka přesáhne hranici stanovenou vnitrostátním právem. Tato hranice nepřesáhne 10 000 [eur] za kterékoli období dvanácti měsíců;

b) věřitel může výjimečně uplatňovat vyšší odškodnění, pokud prokáže, že jeho ztráta z předčasného splacení přesahuje částku určenou podle odstavce 2.

Přesáhne-li odškodnění uplatněné věřitelem skutečně utrpěnou ztrátu, může spotřebitel požadovat odpovídající snížení.

V takovém případě ztráta zahrnuje rozdíl mezi původně sjednanou úrokovou sazbou a úrokovou sazbou, za kterou věřitel může půjčit předčasně splacenou částku na trhu v době předčasného splacení, s přihlédnutím k dopadu předčasného splacení na správní náklady.

[…]“

Směrnice 2014/17

4 Směrnicí 2014/17 byla změněna směrnice 2008/48.

5 Body 5 až 7, 21 a 66 odůvodnění směrnice 2014/17 znějí následovně:

„(5) Aby bylo usnadněno vytvoření hladce fungujícího vnitřního trhu s vysokou úrovní ochrany spotřebitele v oblasti smluv o úvěru na nemovitosti a aby bylo zabezpečeno, že spotřebitelé usilující o uzavření takovéto smlouvy si mohou být jisti, že instituce, se kterými přicházejí do styku, se chovají profesionálně a odpovědně, je třeba v řadě oblastí vytvořit náležitě harmonizovaný právní rámec [Evropské u]nie, jenž bude zohledňovat rozdílnosti smluv o úvěru vyplývající zejména z odlišností jednotlivých vnitrostátních a regionálních trhů s nemovitostmi.

(6) Tato směrnice by proto měla prostřednictvím konzistentních, flexibilních a spravedlivých smluv o úvěru na nemovitosti vytvořit transparentnější, efektivnější a konkurenčnější vnitřní trh a prosazovat udržitelné poskytování a přijímání úvěrů a finanční začleňování, a tím i zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitelů.

(7) V zájmu vytvoření skutečného vnitřního trhu s vysokou a rovnocennou úrovní ochrany spotřebitele obsahuje tato směrnice ustanovení podléhající maximální harmonizaci, pokud jde o poskytování předsmluvních informací prostřednictvím standardizovaného formátu evropského standardizovaného informačního přehledu (dále jen „ESIP“) a výpočet roční procentní sazby nákladů [(RPSN)]. Vzhledem ke zvláštním rysům smluv o úvěru na nemovitosti a rozdílnému vývoji a podmínkám na trzích v členských státech, zejména pokud jde o strukturu trhu, účastníky trhu, kategorie dostupných produktů a průběh procesu poskytování úvěru, by členské státy měly mít možnost v oblastech, které nejsou zřetelně označeny jako oblasti podléhající maximální harmonizaci, zachovat nebo zavést přísnější ustanovení, než jsou obsažena v této směrnici. Tento cílený přístup je nezbytný, aby nebyla nepříznivě ovlivněna úroveň ochrany spotřebitele týkající se smluv o úvěru v působnosti této směrnice. Členským státům by například mělo být umožněno zachovat či zavést přísnější ustanovení o požadavcích na znalosti a odbornou způsobilost pracovníků a pokynech k vyplňování ESIP.

[…]

(21) […] Touto směrnicí by nemělo být dotčeno obecné smluvní právo jednotlivých států, například pravidla platnosti, sjednávání nebo účinku smluv, pokud tato směrnice tyto aspekty obecného smluvního práva neupravuje.

[…]

(66) Schopnost spotřebitele splatit úvěr předčasně před vypršením smlouvy o úvěru může hrát důležitou roli v podpoře hospodářské soutěže na vnitřním trhu a volného pohybu občanů Unie, stejně jako při zajišťování flexibility po dobu trvání smlouvy o úvěru, která je potřebná k podpoře finanční stability v souladu s doporučeními Rady pro finanční stabilitu. Avšak vnitrostátní zásady a podmínky, za kterých spotřebitelé mohou úvěr splatit, a podmínky, za jakých se může předčasné splacení uskutečnit, se výrazně liší. I přes různorodost finančních mechanismů hypoték a šíři dostupných produktů je na úrovni Unie nezbytné stanovit určité standardy předčasného splacení úvěru, aby bylo zajištěno, že spotřebitelé mají možnost splnit své závazky dříve, než je uvedeno ve smlouvě o úvěru, a aby mohli snáze porovnávat nabídky s cílem nalézt nejlepší produkty s ohledem na své potřeby. Členské státy by proto měly právními předpisy nebo jinými prostředky, jako jsou smluvní ustanovení, zajistit, aby spotřebitelé měli právo na předčasné splacení. Členské státy by však měly mít možnost definovat podmínky pro výkon tohoto práva. Tyto podmínky mohou obsahovat časová omezení výkonu práva, rozdílné zacházení v závislosti na druhu výpůjční úrokové sazby nebo omezení s ohledem na okolnosti, za kterých může být právo uplatněno. Výkon práva na předčasné splacení v době, po kterou je dohodnuta pevná výpůjční úroková sazba, může být podmíněn existencí oprávněného zájmu spotřebitele, který stanoví členský stát. Oprávněný zájem může vzniknout například v případě rozvodu nebo ztráty zaměstnání. V podmínkách členských států může být stanoveno, že věřitel má nárok na spravedlivé a objektivně odůvodněné odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru. Pokud členské státy stanoví, že věřitel nárok na odškodnění má, mělo by jít o spravedlivé a objektivně odůvodněné odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru v souladu s vnitrostátními pravidly pro odškodnění. Odškodnění by nemělo převýšit finanční ztrátu věřitele.“

6 Článek 1 této směrnice, nadepsaný „Předmět“, stanoví:

„Tato směrnice stanoví společný rámec pro některé aspekty právních a správních předpisů členských států týkající se smluv o spotřebitelském úvěru zajištěném zástavním právem nebo jinak se týkající nemovitosti určené k bydlení […]“

7 Článek 2 uvedené směrnice, nadepsaný „Úroveň harmonizace“, v odstavci 1 stanoví:

„Tato směrnice nebrání členským státům, aby v zájmu ochrany spotřebitelů zachovaly nebo zavedly přísnější ustanovení, jsou-li tato ustanovení v souladu s jejich povinnostmi vyplývajícími z práva Unie.“

8 Článek 4 téže směrnice, nadepsaný „Definice“, zní:

„Pro účely této směrnice se rozumí:

[…]

13. ‚celkovými náklady úvěru pro spotřebitele‘ celkové náklady úvěru pro spotřebitele ve smyslu čl. 3 písm. g) [směrnice 2008/48], včetně nákladů na ocenění nemovitosti, je-li pro získání úvěru nezbytné, avšak bez evidenčních poplatků za převod vlastnictví nemovitosti. Vyloučeny jsou veškeré částky splatné spotřebitelem v důsledku neplnění závazků stanovených ve smlouvě o úvěru;

[…]“

9 Článek 14 směrnice 2014/17, nadepsaný „Předsmluvní informace“, v odstavcích 1 a 2 stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby věřitel a tam, kde je to relevantní, zprostředkovatel úvěru nebo jmenovaný zástupce spotřebiteli poskytl individuální informace potřebné k porovnání úvěrů, které jsou na trhu k dispozici, k posouzení jejich důsledků a k učinění informovaného rozhodnutí, zda smlouvu o úvěru uzavře,

[…]

2. Individuální informace uvedené v odstavci 1 se poskytují na papíře nebo na jiném trvalém nosiči prostřednictvím ESIP obsaženého v příloze II.“

10 Článek 25 této směrnice, nadepsaný „Předčasné splacení“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby měl spotřebitel právo zcela nebo zčásti splnit své závazky ze smlouvy o úvěru před jejím vypršením. V těchto případech má spotřebitel nárok na snížení celkových nákladů úvěru pro spotřebitele, jež sestává z úroku a nákladů za zbývající dobu trvání smlouvy.

[…]

3. Členské státy mohou stanovit, že věřitel má v odůvodněných případech nárok na spravedlivé a objektivní odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru, avšak nesmí uložit spotřebiteli sankci. Odškodnění v této souvislosti nesmí převýšit finanční ztrátu věřitele. S výhradou uvedených podmínek mohou členské státy stanovit, že odškodnění nesmí přesáhnout určitou výši nebo že je povoleno pouze po určitou dobu.

4. Chce-li spotřebitel své závazky ze smlouvy o úvěru splnit před jejím vypršením, poskytne mu věřitel na papíře nebo na jiném trvalém nosiči neprodleně po obdržení žádosti informace nezbytné ke zvážení této možnosti. Tyto informace musí přinejmenším obsahovat vyčíslení toho, jaké důsledky bude pro spotřebitele mít splnění závazků před vypršením smlouvy o úvěru, a zřetelně uvést veškeré použité předpoklady. Veškeré použité předpoklady musí být přiměřené a zdůvodnitelné.

[…]“

11 Příloha II uvedené směrnice, nadepsaná „Evropský standardizovaný informační přehled (ESIP)“, obsahuje v části A vzor ESIP. Tento vzor stanoví, že tento přehled musí obsahovat zejména následující údaje:

„[…]

9. Předčasné splacení

Máte možnost tento úvěr předčasně splatit, a to buď zcela, nebo zčásti.

[…]

(Připadá-li v úvahu) Poplatek za předčasné splacení: [uveďte výši poplatku, nebo pokud to není možné, metodu výpočtu]

[…]“

12 Tato příloha II obsahuje rovněž část B, nadepsanou „Pokyny k vyplnění ESIP“, která zní následovně:

„Při vyplňování ESIP musí být dodrženy alespoň následující pokyny. Členské státy však mohou pokyny k vyplnění ESIP hlouběji rozpracovat nebo dále upřesnit.

[…]

Oddíl ‚9. Předčasné splacení‘

[…]

2. V oddíle týkajícím se poplatků za předčasné splacení musí věřitel upozornit spotřebitele na jakékoli poplatky za předčasné splacení nebo jiné náklady, které je třeba uhradit v případě předčasného splacení za účelem odškodnění věřitele, a pokud možno musí uvést jejich výši. V případech, kdy by výše odškodnění závisela na různých faktorech, jako je splacená částka nebo úroková sazba převažující v okamžiku předčasného splacení, musí věřitel specifikovat, jak se toto odškodnění vypočítá, a uvést maximální možnou výši tohoto poplatku, nebo pokud to není možné, ilustrativní příklad, na němž spotřebitel uvidí výši odškodnění při různých možných scénářích.“

Německé právo

13 Ustanovení § 249 Bürgerliches Gesetzbuch (občanský zákoník, dále jen „BGB“), nadepsané „Způsob a rozsah náhrady škody“, v odstavci 1 stanoví:

„Osoba povinná k náhradě škody je povinna obnovit stav, který by existoval v případě, že by nenastala okolnost, která zakládá povinnost nahradit škodu.“

14 Ustanovení § 252 BGB, nadepsané „Ušlý zisk“, stanoví:

„Škoda, která má být nahrazena, zahrnuje rovněž ušlý zisk. ‚Ušlým ziskem‘ se rozumí zisk, který lze rozumně očekávat za běžných okolností nebo v závislosti na zvláštních okolnostech, zejména v případě přijetí opatření a předpisů.“

15 Ustanovení § 490 BGB, nadepsané „Mimořádné právo na ukončení smlouvy“, v odstavci 2 stanoví:

„Dlužník může ve lhůtách stanovených v § 488 odst. 3 druhé větě předčasně vypovědět smlouvu o úvěru, na jejímž základě je výpůjční úroková sazba zafixována a zajištěna zástavním právem k nemovitosti nebo lodi, vyžadují-li to jeho oprávněné zájmy a od úplného obdržení úvěru uplynulo šest měsíců. Takový zájem existuje zejména tehdy, pokud dlužník potřebuje užívat jiným způsobem nemovitost, která je zatížena hypotékou zajišťující úvěr. Dlužník je povinen odškodnit věřitele za újmu, která mu vznikla v důsledku předčasného ukončení smlouvy […]“

16 Ustanovení § 500 BGB, nadepsané „Právo dlužníka na ukončení smlouvy; předčasné splacení“ v odstavci 2 stanoví:

„Dlužník může kdykoli splnit zcela nebo zčásti své závazky vyplývající ze smlouvy o spotřebitelském úvěru. Odchylně od první věty může dlužník v rámci smlouvy o spotřebitelském hypotečním úvěru,

pro kterou byla sjednána pevná výpůjční úroková sazba, zcela nebo zčásti splatit předčasně své závazky během doby fixace výpůjční úrokové sazby pouze tehdy, pokud na tom má oprávněný zájem.“

17 Článek 25 směrnice 2014/17 byl do německého práva proveden § 502 BGB, nadepsaným „Odškodnění za předčasné splacení“. Toto ustanovení stanoví:

„(1) V případě předčasného splacení může věřitel požadovat přiměřené odškodnění za škodu přímo spojenou s předčasným splacením, pokud je dlužník v okamžiku splacení povinen zaplatit úrok s pevnou výpůjční úrokovou sazbou. […]

(2) Nárok na odškodnění za předčasné splacení je vyloučen, pokud:

[…]

2. smlouva neobsahuje dostatečné informace o době trvání smlouvy, o právu na ukončení smlouvy nebo o výpočtu sankce za předčasné splacení.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

18 Dne 11. ledna 2019 uzavřeli žalobci v původním řízení s VR Bank smlouvu o spotřebitelském úvěru na nemovitost ohledně úvěru v čisté výši 236 000 eur za účelem koupě bytu. Úroková sazba úvěru byla zafixována do 30. ledna 2029. Úvěrová smlouva obsahovala rovněž ustanovení týkající se předčasného splacení úvěru a odškodnění za předčasné splacení. Ujednání týkající se uvedeného odškodnění stanovilo, že výpočet finanční újmy, která věřiteli vznikla v důsledku předčasného splacení, musí být založen na tzv. „aktivně-pasivní“ metodě výpočtu, kterou Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) považoval za přípustnou. Tato metoda vychází ze zásady, podle které se ušlý zisk věřitele vypočítá s přihlédnutím k fiktivnímu výnosu, který by mohl očekávat, kdyby prostředky uvolněné předčasným splacením opětovně investoval do hypotečních dluhopisů se stejnou splatností jako úvěr.

19 Po přeložení jednoho z žalobců v původním řízení zaměstnavatelem prodali tito žalobci v květnu 2020 nemovitost uvedenou v předchozím bodě za cenu 255 000 eur. S účinností ke dni 30. června 2020 vypověděli úvěrovou smlouvu. Dopisem ze dne 9. června 2020 požadovala VR Bank od žalobců v původním řízení odškodnění ve výši 27 614,17 eur z důvodu předčasného splacení úvěru. Žalobci v původním řízení toto odškodnění zaplatili, ale dopisem ze dne 19. dubna 2021 požadovali jeho vrácení od VR Bank, jelikož měli za to, že na toto odškodnění neměla nárok. Vzhledem k tomu, že VR Bank odmítla toto odškodnění vrátit, podali žalobci v původním řízení žalobu k Landgericht Ravensburg (zemský soud v Ravensburgu, Německo), který je předkládajícím soudem.

20 Tento soud si klade otázku ohledně slučitelnosti § 502 BGB, na základě kterého se VR Bank domáhá nároku na vyplacení odškodnění za předčasné splacení na základě „aktivně-pasivní“ metody výpočtu s čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17. Konkrétně se předkládající soud v prvních dvou otázkách táže, zda odškodnění věřitele za náklady spojené s předčasným splacením úvěru podle čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17 zahrnuje i ušlý zisk věřitele. Tento soud by případně chtěl znát požadavky unijního práva pro výpočet tohoto ušlého zisku, zejména pokud jde o zohlednění příjmů z opětovného investování.

21 V tomto ohledu má předkládající soud za to, že skutečnost, že podle čl. 25 odst. 3 první věty směrnice 2014/17 lze požadovat pouze případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru, brání zohlednění úroků, které by spotřebitel musel zaplatit, kdyby předčasně neukončil smlouvu. Kromě toho podle čl. 25 odst. 1 druhé věty uvedené směrnice mají členské státy zajistit, aby měl spotřebitel v případě předčasného splacení nárok na snížení celkových nákladů úvěru, jež sestává z úroku a nákladů za zbývající dobu trvání smlouvy, což může vést k tomu, že úroky a náklady za zbývající dobu trvání smlouvy již nebude nutné platit. Dále by podle tohoto soudu možnost omezit odškodnění na určitou dobu mohla svědčit ve prospěch zohlednění úroků, které by spotřebitel musel zaplatit, pokud by předčasně neukončil smlouvu, pro účely odškodnění věřitele.

22 Kromě toho, pokud jde o požadavky unijního práva pro výpočet tohoto ušlého zisku, předkládající soud uvádí, že ze znění čl. 25 odst. 3 první věty směrnice 2014/17, podle kterého mohou členské státy stanovit, že věřitel má nárok na „objektivní“ odškodnění, vyplývá, že v tomto výpočtu mohou být zohledněny pouze skutečně a konkrétně vynaložené náklady. Naproti tomu čl. 25 odst. 4 druhá věta směrnice 2014/17, podle něhož je věřitel v případě předčasného splacení povinen sdělit spotřebiteli „přinejmenším“ informace obsahující „vyčíslení toho, jaké důsledky bude pro spotřebitele mít splnění závazků před vypršením smlouvy o úvěru, a zřetelně uvést veškeré použité předpoklady“, naznačuje, že věřitel může při výpočtu ušlého zisku zohlednit paušální příjmy z opětovného investování částek z takového splacení.

23 Nakonec se předkládající soud táže, zda do oblasti působnosti článku 25 směrnice 2014/17 spadá i případ, kdy spotřebitel před tím, než věřiteli předčasně splatí úvěr, na základě práva na ukončení smlouvy stanoveného vnitrostátním právem vypoví smlouvu o spotřebitelském úvěru na nemovitost určenou k bydlení. Z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že otázku předkládajícího soudu lze vysvětlit koexistencí dvou různých způsobů odškodnění věřitele ve vnitrostátním právu, a to podle toho, zda předčasné splacení požaduje přímo spotřebitel bez předchozího vypovězení smlouvy na základě § 500 BGB, nebo zda k němu dojde poté, co spotřebitel uplatní své právo na mimořádné ukončení smlouvy podle § 490 BGB.

24 Za těchto podmínek se Landgericht Ravensburg (zemský soud v Ravensburgu) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Musí být pojem „spravedlivé a objektivní odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru“ uvedený v čl. 25 odst. 3 [směrnice 2014/17] vykládán v tom smyslu, že odškodnění zahrnuje i ušlý zisk věřitele, zejména budoucí platby úroků, o které přijde v důsledku předčasného splacení?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku:

Obsahuje unijní právo a konkrétně čl. 25 odst. 3 [směrnice 2014/17] pokyny pro výpočet ušlého zisku věřitele, pokud jde o zohlednění příjmů z opětovného investování předčasně splaceného spotřebitelského úvěru na nemovitost, a popřípadě jaké?

Zejména:

a) Musí vnitrostátní právní úprava výpočtu vycházet ze způsobu, jakým věřitel skutečně použije předčasně splacenou částku?

b) Může vnitrostátní právní úprava věřiteli umožnit, aby odškodnění za předčasné splacení vypočítal na základě fiktivní opětovné investice do bezpečných nástrojů kapitálového trhu se shodnou dobou splatnosti (tzv. ‚aktivně-pasivní' metoda)?

3) Spadá do oblasti působnosti článku 25 [směrnice 2014/17] i případ, kdy spotřebitel před tím, než věřiteli předčasně splatí úvěr, nejprve na základě práva na ukončení smlouvy stanoveného vnitrostátním zákonodárcem vypoví smlouvu o spotřebitelském úvěru na nemovitost?"

K předběžným otázkám

K třetí otázce

25 Podstatou třetí předběžné otázky předkládajícího soudu, kterou je třeba zkoumat na prvním místě, je, zda článek 25 směrnice 2014/17 musí být vykládán v tom smyslu, že se použije i v případě, že spotřebitel splní své závazky předčasně poté, co ukončil smlouvu o spotřebitelském úvěru na nemovitost určenou k bydlení za podmínek stanovených vnitrostátní právní úpravou.

26 Vzhledem k tomu, že VR Bank v podstatě tvrdí, že tato otázka je nepřípustná z důvodu, že není relevantní pro účely vyřešení sporu v původním řízení, stačí konstatovat, že otázka, zda a v jakém rozsahu se článek 25 směrnice 2014/17 použije na takový případ, jako je případ dotčený v původním řízení, se dotýká meritorní stránky uvedené otázky, a nikoli její přípustnosti, takže je třeba tuto námitku nepřípustnosti zamítnout.

27 Je třeba připomenout, že podle čl. 25 odst. 1 směrnice 2014/17 členské státy zajistí, aby měl spotřebitel právo zcela nebo zčásti splnit své závazky ze smlouvy o úvěru před jejím vypršením.

28 V tomto ohledu je přitom třeba uvést, že směrnice 2014/17 neobsahuje žádné ustanovení týkající se způsobů, podmínek a právních důsledků práva dlužníka na mimořádné ukončení smlouvy. Naopak, jak vyplývá z bodu 21 odůvodnění této směrnice, touto směrnicí není dotčeno obecné smluvní právo jednotlivých států, například pravidla platnosti, sjednávání nebo účinku smluv, pokud směrnice 2014/17 tyto aspekty obecného smluvního práva neupravuje.

29 Kromě toho je třeba připomenout, že podle čl. 2 odst. 1 směrnice 2014/17 ve spojení s bodem 7 jejího odůvodnění, mohou členské státy za účelem ochrany spotřebitele přijmout přísnější ustanovení, zejména pokud jde o strukturu trhu, účastníky trhu, kategorie dostupných produktů a průběh procesu poskytování úvěru.

30 Členské státy jsou však tím, že přijaly tato přísnější ustanovení, povinny dbát na to, aby byl zajištěn užitečný účinek směrnice 2014/17 a konkrétně článku 25 této směrnice, a to s ohledem na jeho cíl (obdobně viz rozsudek ze dne 19. prosince 2019, Rust-Hackner a další, C-355/18 až C-357/18 a C-479/18, EU:C:2019:1123, body 55 a 62).

31 V tomto ohledu, jak vyplývá z bodu 66 odůvodnění směrnice 2014/17, je cílem článku 25 této směrnice umožnit spotřebitelům splnit jejich závazky dříve, než je uvedeno ve smlouvě o úvěru, aby mohli plně využít výhody jednotného trhu, zejména tím, že porovnají nabídky s cílem nalézt nejlepší produkty s ohledem na jejich potřeby. Kromě toho z bodů 5 a 6 odůvodnění této směrnice vyplývá, že mezi cíle této směrnice patří cíl spočívající v zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele.

32 Za těchto podmínek, jak uvádí generální advokát v bodech 82 a 83 svého stanoviska, článek 25 směrnice 2014/17 dává spotřebiteli právo na předčasné splacení, aniž stanoví, jakým způsobem lze toto právo uplatnit. I když je tedy na vnitrostátním právu, aby určilo tento způsob, bylo by naproti tomu v rozporu s cílem uvedené směrnice mít za to, že ochrana, kterou zajišťuje spotřebiteli, závisí na jeho případné volbě toho či onoho způsobu, tedy zda uplatní právo na ukončení úvěrové smlouvy v souladu s vnitrostátním právem před předčasným splacením.

33 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na třetí otázku odpovědět tak, že článek 25 směrnice 2014/17 musí být vykládán v tom smyslu, že se použije i v případě, že spotřebitel splní své povinnosti předčasně poté, co ukončil smlouvu o spotřebitelském úvěru na nemovitost určenou k bydlení za podmínek stanovených vnitrostátní právní úpravou.

K první otázce

34 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 25 odst. 3 první věta směrnice 2014/17 musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která za účelem spravedlivého a objektivního odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru, na které má věřitel nárok na základě tohoto ustanovení, zohledňuje ušlý zisk věřitele přímo vzniklý v důsledku předčasného splacení, a zejména ztrátu zbývajících smluvních úroků z úvěru.

35 Podle ustálené judikatury platí, že pro výklad ustanovení unijního práva je třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí [v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. října 2019, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (Uzavření smlouvy o veřejných službách v dopravě), C-515/18, EU:C:2019:893, bod 23].

36 V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17 mohou členské státy stanovit nárok věřitele na spravedlivé a objektivní odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru, avšak nesmí uložit spotřebiteli sankci, přičemž je toto odškodnění omezeno na finanční ztrátu věřitele. Kromě toho mohou členské státy stanovit, že odškodnění nesmí přesáhnout určitou výši nebo že je povoleno pouze po určitou dobu.

37 V první řadě, pokud jde o pojem „případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru“, je třeba uvést, že i když pojem „náklady“ není obsahově jednoznačný, analýza kontextu, do kterého spadá ustanovení, které jej zmiňuje, poskytuje užitečná vodítka pro jeho výklad.

38 Nejprve je třeba uvést, že čl. 25 odst. 3 druhá věta směrnice 2014/17 stanoví maximální výši odškodnění, které může být věřiteli vyplaceno za jeho finanční ztrátu v případě předčasného splacení. Jak v podstatě uvedl generální advokát v bodě 29 svého stanoviska, taková maximální výše naznačuje, že unijní normotvůrce neměl v úmyslu vyloučit, aby taková případná finanční ztráta v souvislosti s úroky, které věřitel neobdrží z důvodu předčasného splacení, mohla být zohledněna v rámci výpočtu tohoto odškodnění.

39 Dále by možnost členských států stanovená v čl. 25 odst. 3 třetí větě směrnice 2014/17 stanovit, že věřitel může takové odškodnění uplatnit pouze po určitou dobu, postrádala smysl, pokud by výpočet odškodnění mohl zohlednit pouze dodatečné administrativní náklady věřitele v důsledku předčasného splacení, jelikož tyto administrativní náklady vznikají pouze jednou a v průběhu času nepokračují.

40 Konečně odkaz v čl. 25 odst. 3 první větě směrnice 2014/17 na „případné“ náklady ukazuje, že unijní normotvůrce neomezil oprávnění členských států zavést režim odškodnění na pouhé administrativní náklady předčasného splacení, které věřitel skutečně vynaložil, ale že tento režim může rovněž pokrýt jeho ušlý zisk, jehož rozsah není v době předčasného splacení úvěru ještě stanoven.

41 Ve druhé řadě je tento výklad potvrzen systematikou článku 25 směrnice 2014/17. Zaprvé z rozsahu informační povinnosti věřitele totiž vyplývá, že unijní normotvůrce vycházel ze zásady, že právo věřitele na odškodnění, ponechané na uvážení členských států, může zahrnovat jeho ušlý zisk.

42 Článek 25 odst. 4 směrnice 2014/17 tak stanoví povinnost věřitele poskytnout spotřebiteli informace nezbytné k tomu, aby mohl zvážit možnost předčasného splacení úvěru. Z toho vyplývá, že není vyloučeno, aby měl v případě takového splacení spotřebitel vůči věřiteli jiné závazky než povinnost splatit mu zůstatek úvěru. Stejně tak skutečnost, že toto ustanovení odkazuje na „předpoklady“ použité věřitelem, prokazuje, že v případě předčasného splacení se výpočet odškodnění pro věřitele neomezuje pouze na případ, kdy spotřebitel zaplatí administrativní náklady takového splacení, které skutečně vynaložil věřitel.

43 Kromě toho je třeba připomenout, že podle čl. 14 odst. 1 a 2 směrnice 2014/17 je věřitel povinen poskytnout spotřebiteli předsmluvní informace prostřednictvím ESIP, jehož vzor je v části A přílohy II této směrnice. Oddíl 9 tohoto vzoru ESIP, nadepsaný „Předčasné splacení“, upřesňuje informace, které mají být z tohoto důvodu poskytnuty spotřebiteli v případě, že takové splacení požaduje, aby spotřebitel zaplatil „poplatek za předčasné splacení“.

44 Oddíl 9 části B přílohy II uvedené směrnice přitom upřesňuje pokyny k vyplnění ESIP konkrétně ohledně předčasného splacení. Z těchto pokynů vyplývá, že výše odškodnění může záviset na několika faktorech, mezi něž patří „splacená částka nebo úroková sazba převažující v okamžiku předčasného splacení“. Tyto skutečnosti ukazují, že pojem „odškodnění“ může zahrnovat jiné náklady než dodatečné administrativní náklady, které věřiteli vzniknou v důsledku předčasného splacení, neboť tyto náklady by obvykle neměly záviset na „[převažující] úrokové sazbě“. Kromě toho v souladu s tímto oddílem 9 části B přílohy II je věřitel povinen upozornit spotřebitele v oddíle týkajícím se poplatků za předčasné splacení na „jakékoli poplatky za předčasné splacení nebo jiné náklady, které je třeba uhradit v případě předčasného splacení za účelem odškodnění věřitele“, což má rovněž prokázat, že pojem „náklady“ v případě předčasného splacení může zahrnovat i jiné náklady než tyto dodatečné administrativní náklady.

45 Zadruhé čl. 16 odst. 4 písm. b) směrnice 2008/48, který upravuje podmínky, za kterých mohou členské státy povolit překročení maximální výše odškodnění stanovené v čl. 16 odst. 2 uvedené směrnice, stanoví, že tyto státy mohou umožnit věřiteli výjimečně uplatňovat vyšší odškodnění než je uvedená maximální výše, pokud prokáže, že jeho ztráta z předčasného splacení přesahuje částku určenou podle posledně uvedeného ustanovení. To prokazuje, jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 54 a 55 svého stanoviska, že úroky, které přestanou být přijímány od okamžiku předčasného splacení, lze odškodnit a že unijní normotvůrce měl za to, že finanční ztráta věřitele odpovídající úrokům může být součástí případných nákladů, které vzniknou v důsledku tohoto splacení. Ze znění čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17 nevyplývá, že unijní normotvůrce zamýšlel tuto situaci změnit, pokud jde o smlouvy o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení.

46 V třetí řadě by výklad, který by vylučoval možnost členských států stanovit odškodnění za ušlý zisk věřitele v případě předčasného splacení, byl v rozporu s účelem směrnice 2014/17. Článek 1 této směrnice totiž uvádí, že tato směrnice pouze stanoví společný rámec pro regulaci některých aspektů smluv o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení, a předposlední věta bodu 66 odůvodnění uvedené směrnice upřesňuje, že výpočet odškodnění musí být proveden v souladu s vnitrostátními pravidly pro odškodnění. Z článku 1 a čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17 ve spojení s bodem 66 odůvodnění této směrnice, tedy vyplývá, že unijní normotvůrce ponechal na členských státech, aby určily položky způsobilých nákladů, pokud se jedná o spravedlivé a objektivně odůvodněné odškodnění za případné náklady přímo spojené s předčasným splacením úvěru, které nepředstavuje sankci a nepřevyšuje finanční ztrátu věřitele.

47 Jak přitom v podstatě uvedl generální advokát v bodech 47 a 51 svého stanoviska, cíle směrnice 2014/17 se neomezují pouze na snahu zajistit vysokou úroveň ochrany spotřebitele, ale zahrnují rovněž vytvoření efektivního a konkurenčního vnitřního trhu se smlouvami o úvěru na nemovitosti určené k bydlení. Vnitrostátní zákonodárce tedy může s ohledem na možnost určit položky způsobilých nákladů, která je mu ponechána, zahrnout mezi položky odškodnění ušlý zisk věřitele, pokud to považuje za nezbytné pro podporu cílů směrnice 2014/17 na svém vlastním trhu s nemovitostmi určenými k bydlení. Konkrétně, jak uvedl generální advokát v bodě 50 svého stanoviska, tváří v tvář režimu, který věřitelům neumožňuje odškodnění ztráty zbývajících smluvních úroků z úvěru, lze předpokládat, že věřitelé zvolí strategie s potenciálně nežádoucími dopady na cíle směrnice 2014/17, jako je omezení nabídky úvěrových produktů nebo účtování vyšší úrokové sazby všem spotřebitelům.

48 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 25 odst. 3 první věta směrnice 2014/17 musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání vnitrostátní právní úpravě, která za účelem odškodnění věřitele v případě předčasného splacení spotřebitelského úvěru na nemovitosti určené k bydlení zohledňuje ušlý zisk věřitele, který mu přímo vznikl v důsledku tohoto předčasného splacení, a zejména finanční ztrátu, kterou tento věřitel utrpěl, případně v souvislosti se zbývajícími smluvními úroky, které již neobdrží, a to za podmínky, že se jedná o spravedlivé a objektivní odškodnění, spotřebiteli není uložena žádná sankce a odškodnění tuto finanční ztrátu nepřevýší.

K druhé otázce

49 Podstatou druhé otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17 musí být vykládán v tom smyslu, že obsahuje požadavky ohledně výpočtu výnosu z toho, že věřitel opětovně investoval prostředky z předčasně splaceného spotřebitelského úvěru na nemovitost určenou k bydlení, jež je třeba zohlednit ke stanovení ušlého zisku, a případně, pokud na základě těchto požadavků musí vnitrostátní právní úprava zohlednit zejména způsob, jakým věřitel skutečně použije předčasně splacenou částku, a v případě kladné odpovědi zda může vnitrostátní právní úprava umožnit věřiteli, aby tento ušlý zisk vypočítal s přihlédnutím k rozdílu mezi ztrátou zbývajících smluvních úroků z půjčky a paušálním výnosem z předčasně splacené částky, pokud byla opětovně investována do bezpečných cenných papírů na kapitálovém trhu se stejnou splatností jako úvěr.

50 Zaprvé je třeba připomenout, jak bylo uvedeno v bodě 46 tohoto rozsudku, že skutečnost, že bod 66 odůvodnění směrnice 2014/17 výslovně odkazuje na vnitrostátní předpisy o odškodnění, naznačuje, že čl. 25 odst. 3 první a druhá věta směrnice 2014/17 se omezuje na to, že stanoví, že odškodnění musí být spravedlivé a objektivní, musí pokrývat pouze přímou újmu, nesmí

představovat sankci pro spotřebitele a nesmí převýšit finanční ztrátu věřitele. Tato směrnice ostatně neobsahuje žádný jiný konkrétní údaj týkající se výpočtu případného odškodnění, takže podrobnosti tohoto výpočtu jsou ponechány na uvážení členských států.

51 Tento závěr je potvrzen na jedné straně čl. 25 odst. 3 první a třetí větou směrnice 2014/17, z něhož zejména vyplývá, že členské státy „mohou stanovit“ podmínky odškodnění. Dále z oddílu 9 vzoru ESIP obsaženého v části A přílohy II směrnice 2014/17 vyplývá, že věřitel musí uvést výši poplatku nebo, pokud to není možné, metodu výpočtu případných poplatků za předčasné splacení, což předpokládá potenciální existenci několika metod výpočtu odškodnění za předčasné splacení.

52 Zadruhé, pokud jde o otázku, zda vnitrostátní právní úprava musí zohlednit způsob, jakým věřitel skutečně předčasně splacenou částku používá, v bodě 40 tohoto rozsudku již bylo uvedeno, že odkaz v čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17 na „případné“ náklady, které věřiteli vznikly, prokazuje, že se jejich výpočet nemusí nutně opírat o skutečné použití předčasně splacené částky, ale že metoda výpočtu těchto nákladů může rovněž zohlednit ušlý zisk věřitele, jehož rozsah není v okamžiku předčasného splacení úvěru ještě stanoven. Jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 60 až 62 svého stanoviska, pokud jsou splněny požadavky stanovené v čl. 25 odst. 3 první a druhé větě směrnice 2014/17, výpočet odškodnění podle metody, která zahrnuje hypotetický prvek, není v rozporu se směrnicí 2014/17.

53 Zatřetí, pokud jde o přípustnost tzv. „aktivně-pasivní“ metody, je na předkládajícím soudu, aby ověřil, zda výpočet výnosu z opětovného investování prostředků z předčasně splaceného úvěru na základě paušálního opětovného investování do bezpečných cenných papírů na kapitálovém trhu se stejnou splatností splňuje požadavky stanovené v čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17, a sice že se jedná o spravedlivé a objektivní odškodnění, spotřebiteli není uložena žádná sankce a odškodnění nepřevyšuje finanční ztrátu věřitele.

54 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na druhou otázku odpovědět tak, že čl. 25 odst. 3 směrnice 2014/17 musí být vykládán v tom smyslu, že v případě předčasného splacení spotřebitelského úvěru na nemovitost určenou k bydlení musí členské státy zajistit, aby výpočet ušlého zisku věřitelem, který zohledňuje paušální výnos z předčasně splacené částky, vedl k tomu, že odškodnění je spravedlivé a objektivní, nepřevyšuje finanční ztrátu věřitele a spotřebiteli neukládá žádnou sankci. Směrnice 2014/17 nevyžaduje, aby byl při takovém výpočtu zohledněn způsob, jakým věřitel předčasně splacenou částku skutečně použije.

K nákladům řízení

55 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

1) Článek 25 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/17/EU ze dne 4. února 2014 o smlouvách o spotřebitelském úvěru na nemovitosti určené k bydlení a o změně směrnic 2008/48/ES a 2013/36/EU a nařízení (EU) č. 1093/2010

musí být vykládán v tom smyslu, že

se použije i v případě, že spotřebitel splní své povinnosti předčasně poté, co ukončil smlouvu o spotřebitelském úvěru na nemovitost určenou k bydlení za podmínek stanovených vnitrostátní právní úpravou.

2) Článek 25 odst. 3 první věta směrnice 2014/17

musí být vykládán v tom smyslu, že

nebrání vnitrostátní právní úpravě, která za účelem odškodnění věřitele v případě předčasného splacení spotřebitelského úvěru na nemovitosti určené k bydlení zohledňuje ušlý zisk věřitele, který mu přímo vznikl v důsledku tohoto předčasného splacení, a zejména finanční ztrátu, kterou tento věřitel utrpěl, případně v souvislosti se zbývajícími smluvními úroky, které již neobdrží, a to za podmínky, že se jedná o spravedlivé a objektivní odškodnění, spotřebiteli není uložena žádná sankce a odškodnění tuto finanční ztrátu nepřevýší.

3) Článek 25 odst. 3 směrnice 2014/17

musí být vykládán v tom smyslu, že

v případě předčasného splacení spotřebitelského úvěru na nemovitost určenou k bydlení musí členské státy zajistit, aby výpočet ušlého zisku věřitelem, který zohledňuje paušální výnos z předčasně splacené částky, vedl k tomu, že odškodnění je spravedlivé a objektivní, nepřevyšuje finanční ztrátu věřitele a spotřebiteli neukládá žádnou sankci. Směrnice 2014/17 nevyžaduje, aby byl při takovém výpočtu zohledněn způsob, jakým věřitel předčasně splacenou částku skutečně použije.

Podpisy